

Anton Koolhaas. Ascendant maagd of leeuw?

<https://hetutrechtsarchief.nl/collectie/609C5C68A1774642E0534701000A17FD>

Koolhaas, Anthonie 16 November 1912 23h30 Utrecht

Anton Koolhaas/16111912/233000/AMT/Utrecht/0050800/O/520510/N/P/ST 27-4
Bron BS/

Name Koolhaas, Anton Gender: M
Birthname Anthonie Koolhaas
born on 16 November 1912 at 23:30 (= 11:30 PM)
Place Utrecht, Netherlands, 52n06, 5e07
Timezone LST m4e53 (is standard time)
Data source BC/BR in hand Rodden Rating AA Collector: Scholfield
Astrology data Asc virgo 00°59'
Anton Koolhaas (22/4)

Utrecht (52° 6'NB, 5° 7'OL)

Klokketijd: 16 november 1912 23h30m00s

GMT : 16 november 1912 23h10m00s ± 1h00m00s

Juliaanse datum (UT): 2419723.46528; Sterretijd: 3h13m04s

zon: 24°15' sch in 4
maa: 24°27' wat in 6
mer: 16°09' boo in 4
ven: 28°28' boo in 4
mar: 20°34' sch in 3
jup: 19°25' boo in 4
sat: 1°07' twe in 10
ura: 0°08' wat in 5
nep: 25°55' kre in 11
plu: 29°40' twe in 11
kno: 11°30' ram in 8
che: 6°25' vis in 7
lil: 18°25' wat in 6
(ware maansknoop)

Huizen (Placidus):

Ascendant : 0°53' maa

Midhemel : 20°42' sti

<https://resources.huygens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn5/koolhaas>

Koolhaas, Anthonie, schrijver (Utrecht 16-11-1912 - Amsterdam 16-12-1992). Zoon van Teunis Koolhaas, controleur bij 's Rijks Munt en directeur Gemeentelijke Machinistenschool, en Trijntje de Boer. Gehuwd op 1 november 1940 met Selinde Pietertje Roosenburg (geb. 1920). Uit dit huwelijk werden 2 zoons en 1 dochter geboren.

Anton - Tom voor intimi - Koolhaas groeide op als jongste van vier kinderen in een remonstrants gezin in Utrecht. Zijn vader was een erg strenge man, die in hem geen enkel vertrouwen had. Evenmin vond de jongen steun bij zijn moeder, een vrouw die door panische angsten werd gekweld. Met zijn twee broers en zuster had hij weinig contact. Naar eigen zeggen was hij thuis een buitenbeentje en werd door dit isolement zijn verbeelding geprikkeld: 'Ik was wel gedwongen om in een fantasiewereld te kruipen. Als ik zondagsmiddags alleen thuis in de salon aan tafel zat, heb ik mij vaak waanzinnig gelukkig gevoeld met mijn eigen wereld' (De Moor, Koolhaas onder de mensen (Amsterdam 1978) 16). Al op zijn zevende jaar schreef hij een toneelstuk: een verradersdrama in een bos. Toen al schiep hij eerst een omgeving voor zijn emoties om daar vervolgens de geschikte personages bij te zoeken, een aanpak die zijn latere werk zou kenmerken.

Na de lagere school bezocht Koolhaas de Utrechtse Rijks-HBS, een periode die hij doorbracht 'in een voortdurende staat van verdoving' (ibidem, 17). Veelvuldig verliefd begon hij gedichten te schrijven, waaronder ook kolderieke versjes. Na de middelbare school volgde Koolhaas van 1931 tot 1935 een individueel studieprogramma aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, gericht op de journalistiek, met onder meer literatuurgeschiedenis, strafrecht, sociologie, psychologie en diplomatieke geschiedenis.

Als lid van studentenvereniging 'Unitas' zette Koolhaas het Utrechtsch Studenten-Tooneel op, regisseerde hij door hem geïntroduceerde toneelstukken van H. von Kleist en A. Jarry, en bracht hij Shakespeares A midsummer night's dream als openluchtspel bij de vijver van het Wilhelminapark. Via het toneel raakte Koolhaas bevriend met de dichter en schrijver Leo Vroman en de schrijver A. Alberts. Volgens de laatstgenoemde gold hij als 'onbetwiste gangmaker' in het Utrechtse studentenleven. Kort voor zijn laatste tentamens woonde hij enige maanden in Londen. Daar leerde hij de fotograaf Arjaan van der Horst kennen, die hem als scenarioschrijver betrok bij zijn film Small fry, een natuurfilm over vissen. Zo raakte hij vertrouwd met het filmbedrijf.

In 1935 begon Koolhaas als redacteur buitenland bij de Nieuwe Rotterdamse Courant (NRC), waartoe hij naar Rotterdam verhuisde. In deze krant publiceerde hij nog datzelfde jaar een eerste dierenverhaal, 'De kater komt terug', en tot 1939 zouden er verscheidene volgen. Al in dit eerste verhaal valt het absurde, groteske taalgebruik op waarmee Koolhaas in zijn toneelregies van onder meer Jarry's Ubu roi

vertrouwd was geraakt en dat in zijn boeken de toon medebepaalt. Daarnaast schreef hij over film en opende hij een jeugdrubriek, die de aanloop zou vormen naar zijn eerste boek. Hij schreef de tekst van Stiemer en Stalma. Een verhaal voor kinderen, waarbij Leo Vroman tekeningen maakte; het verhaal verscheen in 1937 in afleveringen in de NRC. Zijn omgeving zag hem in die jaren als een man met ongekennde werklust. Ook zijn studentikoze spotzucht bleef niet onopgemerkt. Die deelde hij met zijn mederedacteur Tjomme Kingma Boltjes, en samen vormden zij een onafscheidelijk duo. Boltjes was zwaar morfinist en zou jaren later model staan voor de figuur van de neurochirurg Van Inge Liedaerd in Koolhaas' roman De nagel achter het behang.

Al in 1935 leerde Koolhaas Selinde Roosenburg, zijn latere vrouw, kennen. Veertien jaar oud was deze Middelburgse architectendochter toen hij als vriend van Arjaan van der Horst en haar ouders op hun gemeenschappelijke zomerverblijf aan de Zeeuwse kust te gast was en met haar kennismaakte. Twee jaar later - en niet onmiddellijk, zoals de auteur zelf later nogal eens vertelde - raakten zij verliefd, en kort na het begin van de Duitse bezetting trouwden ze.

Tijdens de Duitse bezetting bleef Koolhaas parttime werken bij de NRC. Als filmrecensent heeft hij in de oorlogsjaren meermalen de oren laten hangen naar de bezetter en diens opvattingen over het jodendom. In het bijzonder de prijzende bespreking (4-10-1941) van de fel antisemitische Duitse documentaire Der ewige Jude is hem zeer kwalijk genomen. Koolhaas' verontschuldiging na de bevrijding, dat hij terzelfder tijd bij de verzetsgroep Geheime Dienst Nederland zat en daardoor bijzonder kwetsbaar was, is van de hand gewezen, vooral ook omdat deze verzetsgroep pas geruime tijd na de plaatsing van de recensie werd opgericht.

In 1946 verhuisde het gezin van Rotterdam naar Amsterdam, waar Koolhaas in dienst trad van het weekblad De Groene Amsterdammer. Koolhaas leverde vele bijdragen over film, toneel en ballet, en samen met de schrijver Simon Carmiggelt maakte hij zeven jaar lang 'De Kleine Krant', een wekelijkse satirische bijlage op de achterpagina van De Groene. Maar de pro-communistische koers van dit weekblad ging hem steeds meer tegenstaan, en in de zomer van 1952 nam hij ontslag. In deze naoorlogse jaren regisseerde Koolhaas ook zijn enige speelfilm, De dijk is dicht (1950).

Enigszins tegen zijn voornemen - liever was hij in de journalistiek gebleven, maar werk was moeilijk te krijgen - vertrok Koolhaas in 1952 met zijn gezin naar Djakarta om er leiding te geven aan de activiteiten van de Stichting Culturele Samenwerking (Sticusa). Terwijl zijn voorganger het accent had gelegd op de uitwisseling van de Nederlandse en de Indonesische culturen, breidde Koolhaas het Nederlandse aandeel uit tot de overdracht van de Europese cultuur in brede zin. Voor de auteur en zijn vrouw was het moeilijk wennen aan het gebruikelijke dienstbetoon van de Javaanse ondergeschikten. Koolhaas zelf vond het leven daar 'één pot ellendig nat'.

In 1955 keerde het gezin - intussen waren er drie kinderen - terug naar Nederland en vestigde het zich in Amsterdam. In een bovenwoning aan de Vondelstraat, waar hij tot zijn dood zou blijven wonen, schreef Koolhaas zijn literaire oeuvre. Aan het begin daarvan stond de bundel dierenverhalen, die door de uitgever Geert van Oorschot in 1956 werd uitgebracht onder de titel Posing tot instinct en andere dierenverhalen.

Om zijn gezin te onderhouden aanvaardde Koolhaas nu een betrekking als reclamefilmer bij het Cinecentrum, maar hij vond dat werk beneden zijn niveau. Hij had veel liever scenario's geschreven, en kon bovendien maar moeilijk overweg met zijn collega's. Daarnaast was hij adviseur bij Polygoon-Profil, en zondagsmiddags schreef hij zijn recensies over toneel en ballet voor Vrij Nederland. Toen in 1958 de Nederlandse Filmacademie werd opgericht, ging Koolhaas daar een dag per week lesgeven in scenarioschrijven, een terrein waarop hij inmiddels zijn sporen had verdiend. Zo schreef hij het scenario van onder meer de succesrijke documentaires *Alleman* (1963) en *De stem van het water* (1966) van regisseur Bert Haanstra.

In 1968 werd Koolhaas directeur van de Filmacademie, een functie die hem als eenzelve, moeilijk te benaderen man veelvuldig in conflict bracht met de jonge garde. Deze eiste overeenkomstig de tijdgeest van de jaren zestig voortdurend inspraak, wat Koolhaas deed verzuchten: 'Mijn enige wens is dan in diarree te veranderen en de kamer uit te stromen'. In zijn beleid toonde hij een voorkeur voor de opleiding tot documentair filmer, en dat bezorgde de Filmacademie een goede naam tot in het buitenland toe.

Na de publicatie van *Poging tot instinct* volgden bijna jaarlijks boeken met dierenverhalen, die de auteur een grote naam en faam zouden bezorgen om het absurde taalgebruik, de humor van de dialoog en het vermogen zich in te leven in de situatie en het gedrag van dieren, variërend van mus tot varken. Tussen 1957 en 1967 verschenen zeven bundels, waarvan *Er zit geen spek in de val* bekroond werd met de Lucy B. en C.W. van der Hoogtprijs 1959 en *Gekke Witte* met de prozaprijs van de gemeente Amsterdam 1961. Met het boekenweekgeschenk 1962, de novelle *Een schot in de lucht*, werd de auteur bij een groot publiek bekend.

Als scenarioschrijver voor Haanstra's documentaire *Bij de beesten* af uit 1972 had Koolhaas zich zodanig verdiept in het gedrag van dieren, dat hij - naar eigen zeggen - de onbevangenheid kwijtraakte waarmee hij, eenvoudig door observatie, in zijn verhalen dieren als personages kon opvoeren. Vanaf 1971 begon de auteur dan ook aan een tweede reeks werken, waarin niet het dier maar de mens centraal staat. Sommige critici ontvingen deze romans met meer scepsis dan zijn dierenverhalen. Vooral de alwetende verteller wekte weerstand bij nogal wat kenners van literatuur door zijn emotionele betrokkenheid ten opzichte van zijn personages.

Deze reeks 'mensenromans' werd in 1971 ingezet met *De nagel achter het behang*, drie jaar later door Bert Haanstra verfilmd onder de titel *Dokter Pulder zaait papavers*. Vervolgens publiceerde Koolhaas onder meer de roman waarmee hij zijn naam als romancier voorgoed zou vestigen: *Vanwege een tere huid* (1973). Daarvan verschenen tijdens zijn leven meer dan twintig drukken. Met *De geluiden van de eerste dag* uit 1975 en *Tot waar zal ik je brengen?* uit 1976 was het vooral deze roman die op algemene waardering mocht rekenen. Zij kwam onder meer tot uitdrukking in de toekenning van de Tollensprijs 1973 voor het hele oeuvre en de Multatuliprijs 1974 voor de roman zelf. In dit werk heeft de ondeelbaarheid van alle dierlijk en menselijk leven op een bijzondere wijze vorm gekregen: fantasiedieren spelen naast reële menselijke personages in het verhaal een opmerkelijke rol. Inleven en méésterven met alle leven tot de dood erop volgt, zag Koolhaas als zijn belangrijkste thematiek.

Koolhaas moest zijn literaire productie bevechten op een drukke dagelijkse praktijk, samengeballd in enkele weken per jaar, tijdens de zomervakantie en de periode na Kerstmis. Die uitbarstingen van creativiteit en energie hadden als gevolg dat vooral de romans soms naar stijl of spelling slordigheden bevatten, waarover het nodige werd gezegd in de kritiek. De auteur legde deze aanmerkingen naast zich neer, maar was intussen wel zeer gevoelig voor de reacties op zijn werk. In 1978 ging Koolhaas als directeur van de Filmacademie met pensioen, maar hij bleef actief als voorzitter van het productiefonds voor de Nederlandse film. Nu hij voor het schrijven meer tijd had, namen de slordigheden in zijn werk af.

Aan de reeks van tien 'mensenromans' kwam in het begin van de jaren tachtig definitief een einde als gevolg van een hersenbloeding en een mislukte herniaoperatie. Kort daarvoor had Koolhaas het genre van het sprookje geënt op het dierenverhaal, zoals de bundel Raadpleeg de meerval uit 1980 laat zien. Zijn roman Een aanzienlijke vertraging uit 1981, een moderne variant op het thema van de Elckerlyc, was de laatste die hij schreef. Door zijn ziekte moest hij zich beperken tot kleiner werk, en dit bracht hem ertoe opnieuw het dierenverhaal ter hand te nemen. Zo ontstond in 1985 Liefdes tredmolen en andere dierenverhalen, dat weer op algemene waardering mocht rekenen. In 1989 ontving de auteur voor zijn hele oeuvre de Constantijn Huygensprijs van de Jan Campertstichting; in februari 1992 volgde de P.C. Hooftprijs.

De laatste jaren van zijn leven was Koolhaas zich bewust van zijn 'afstervend geheugen', zoals hij het zelf noemde, maar tegelijkertijd behield hij zijn aangeboren geestigheid. Zijn schrijven had hem altijd gelukkig gemaakt, en vanaf zijn Amsterdamse balkon bleef hij de dingen en de mensen gadeslaan. Hij stierf in het besef dat hij zijn leven 'klaar had geleefd'. Zo uitbundig en tot in details hij het proces van doodgaan van dier en mens had opgeroepen in zijn oeuvre, zo stil en kortaf was zijn eigen sterven. Zijn vrouw herinnerde zich: 'Vaak leek hij in gedachten al aan de overzijde. Op het ogenblik van zijn sterven draaiden zijn ogen weg, hij hapte drie keer naar lucht en hij was vertrokken'.

bp 22/4

auteur roman recensent e5w4 bp4

2010 0 geeft 5w4 op 5w4 dag

3,550	0,023	0,001	2,170	8,170	0,027	1,659	2,089	0,908
45,359	0,002	0,000	0,386	231,273	0,000	79,774	0,824	0,000
0,555	0,227	0,719	1,930	0,805	1,298	0,062	0,692	0,877
1,971	0,005	0,001	4,189	6,577	0,035	0,104	1,446	0,796

2012 5 geeft 5w4 op 5w4 dag

0,056	0,000	0,000	2,405	281,727	0,000	0,189	0,263	0,168
0,001	0,000	0,000	0,000	3953,636	0,000	0,560	0,000	0,000

0,240 1,094 0,020 14,623 0,677 0,004 0,006 0,725 0,592
0,013 0,000 0,000 35,165 190,665 0,000 0,001 0,191 0,099

Klokketijd: 16 november 1912 23h20m00s

GMT : 16 november 1912 23h00m00s ± 1h00m00s

Juliaanse datum (UT): 2419723.45833; Sterretijd: 3h03m02s

ven: 28°28' boo in 5

mar: 20°33' sch in 4

Huizen (Placidus):

Ascendant : 29°09' lee

Midhemel : 18°13' sti

2010 0 geeft 4w5 op 5w4 dag

3,550 0,023 0,001 2,170 8,170 0,027 1,659 2,089 0,908
45,359 0,002 0,000 0,386 231,273 0,000 79,774 0,824 0,000
0,902 0,347 0,444 4,807 0,322 1,327 0,050 0,725 0,506
3,203 0,008 0,000 10,433 2,628 0,035 0,083 1,514 0,459

2012 5 geeft 5w4 op 5w4 dag

0,056 0,000 0,000 2,405 281,727 0,000 0,189 0,263 0,168
0,001 0,000 0,000 0,000 3953,636 0,000 0,560 0,000 0,000
0,969 1,183 0,012 32,982 0,843 0,010 0,007 0,731 0,089
0,054 0,000 0,000 79,311 237,569 0,000 0,001 0,193 0,015

Dit is een héél mooi cusp-geval.

Bij 23:20 staat de Ascendant nog op **29°09' Leeuw**,

bij 23:30 al op **0°53' Maagd**.

Dat betekent astrologisch niet alleen een tekenwisseling, maar bijna een complete stijlwisseling van uitstraling:

- **Leeuw-ascendant** → theatrale schepper, performer, vitale zelfexpressie
- **Maagd-ascendant** → observerende analyticus, precisie, nervositeit, detailbewustzijn

En bij Anton Koolhaas zie ik eerlijk gezegd: **beide**.

Maar als ik zijn biografie, toon en oeuvre naast elkaar leg, dan helt het geheel voor mij toch iets méér naar de **late Leeuw-ascendant**.

Waarom?

-
- **1. De jonge Koolhaas: theatrale verbeelding**

Dit fragment is bijna schoolboek-Leeuw:

"Ik was wel gedwongen om in een fantasiewereld te kruipen."

En:

- al op zijn zevende toneelstukken schrijven
- studentenregisseur
- openlucht Shakespeare
- "onbetwiste gangmaker"
- groteske humor
- theatrale dialogen
- absurde stijl

Dat is niet de sfeer van een primaire Maagd-ascendant.

Een zuivere Maagd-ascendant begint meestal:

- terughoudender
- observerender
- minder flamboyant-creatief in de presentatie

Koolhaas heeft iets:

- spelends
- regisserends
- scenisch

Dat voelt sterk 5e-huis/Leeuwachtig.

• **2. De cruciale factor: Uranus exact in het 5e huis**

Bij 23:20:

- Asc $\approx 29^\circ$ Leeuw
- Uranus 0° Waterman valt vrijwel exact in het 5e huis

Dat is enorm betekenisvol.

Want wat deed Koolhaas?

- experimenteel theater
- absurdistische humor
- groteske taal
- onverwachte dierenpsychologie
- creatieve explosiviteit
- excentrieke fantasie

Dat is bijna textbook:

Uranus in 5.

Bij 23:30 verschuift Uranus meer richting 6e-huisgebied, en dan verliest het chart iets van zijn speelse artistieke kern.

- **3. Zijn sociale stijl**

Er zit iets merkwaardigs dubbelzinnigs in hem:

- **Aan de buitenkant:**

- geestig
- studentikoos
- gangmaker
- creatief explosief

- **Van binnen:**

- eenzelvig
- moeilijk benaderbaar
- vervreemd
- observerend

Dat past uitstekend bij:

- **Leeuw-ascendant**

- met sterke Schorpioen + Waterman-componenten

Dus:

- theatrale buitenkant
- emotioneel geïsoleerde binnenwereld

Dat is psychologisch coherenter dan een primaire Maagdmasker-structuur.

- **4. Zijn dierenverhalen**

Hier wordt het subtiel.

Een Maagd-ascendant kan uitstekend dieren observeren.

Maar Koolhaas deed méér dan observeren:

- hij dramatiseerde
- antropomorfiseerde
- maakte er absurd theater van

Dat is veel meer:

- Leeuw + Uranus 5
dan:
- Maagd + Mercurius

- **5. De Filmacademie**

Ook interessant.

Hij:

- botste met collectieven
- wilde artistieke controle
- had moeite met inspraak

- voelde zich verheven boven reclamewerk

Dat is eerder:

- trotse creatieve autonomie (Leeuw)
dan:
- dienstbare Maagd.

Zijn beroemde uitspraak:

“Mijn enige wens is dan in diarree te veranderen en de kamer uit te stromen”
is pure groteske Leeuw/Uranus-humor.

- **6. Uw Enneagram-statistiek is hier interessant**

Want u merkt iets belangrijks op:

- **23:20 (Leeuw)**

2010:

→ verschuiving naar 4w5-achtig patroon

- **23:30 (Maagd)**

2010:

→ meer 5w4

Maar:

zijn oeuvre is eigenlijk:

een 5w4 mét theatrale 4-uitbarstingen.

Dat past opvallend goed bij:

- een grensgeval Leeuw/Maagd.
-

- **7. De Ascendant-as**

- **Scenario A — 29° Leeuw**

- Asc Leeuw
- Desc Waterman

Dan krijgt hij:

- fascinatie voor excentrieke mensen
- afstandelijke relaties
- observerend-humanistische blik

Dat klopt sterk.

- **Scenario B — 0° Maagd**

- Asc Maagd
- Desc Vissen

Dan wordt het veel:

- sensitief
- diffuus

- introvert-psychologisch

Maar Koolhaas is minder dromerig-Vissen dan absurd-theatraal-Waterman.

- **8. Het interessante compromis**

Eigenlijk lijkt Koolhaas precies zo iemand waarbij cusp-theorie relevant wordt:

- biologisch/psychologisch:
→ late Leeuw
- gedragsmatig/intellectueel:
→ vroege Maagd

Dus:

- de creatieve eruptie van Leeuw
- die later systematisch geordend werd door Maagd.

Dat zie je ook in:

- scenario's
 - regie
 - observatie van gedrag
 - minutieuze dierenpsychologie.
-

- **Mijn voorlopige conclusie**

Ik zou momenteel licht neigen naar:

23:20–23:24

Ascendant laatste graad Leeuw

omdat:

- Uranus dan prachtig het 5e huis activeert
- zijn theatrale levensstijl beter klopt
- zijn publieke uitstraling minder Maagdachtig was dan zijn intellectuele werkstijl
- zijn humor en groteske fantasie uitzonderlijk Leeuw/Uranus aandoen

Maar:

hij is precies het type figuur waarbij de overgang naar Maagd óók zichtbaar wordt.

En daarom voelt hij psychologisch geloofwaardig als:

een "stervende Leeuw die zichzelf analyseert als Maagd".

Dat is eigenlijk een prachtige beschrijving van Anton Koolhaas.